

gibanja“ (nagnenja) in vsa „čuvstva“ v naravstvenosti,¹⁾ o čemur mu je dobro odgovarjal Fr. Schiller v svojih distihih.

Takošna volja pa je možna pri dvojih pogojih: pri telesnem in ob jednem duševnem zdravju; kajti osebnost je iz teh dveh življev zložena pojedinost. Telo imeti mora tako „spravljenje“ (organizacijo, ustroj), da deluje popolnoma redovito in pravilno, torej praviloma čuti, čustvuje, pomišlja, vóli in dela, ter ni pretrgano po nijednem pogrešku v svojem delovanji. Ta nepretrganost spravnega dela pokazuje se najboljše v možnosti, kako namisel (idejo) od pomišljene svrhe izvrševati do samega čina. Da je zdrava ta sprava, je razvidno iz moči, zavedati se svojih domišljenih in nedomišljenih t. j. samotvornih ali od volje neodvisnih činov, tako da oseba ve in zna razločevati čine, katere je nameraval, in svoje samohotne čine. Telesne hibe in nedostatki dohajajo v naravstvu samo tedaj v ozir, kadar motijo duševna opravila; ne izključuje pa vsak vnANJI nedostatek in vsaka hiba telesa duševnega opravila. Hroma noga, izbito oko, celó razklana lobanj še ne zaprečujejo in ne zabranjujejo naravstvene obvezanosti in zamere. (Dalje prih.)

¹⁾ Prim. Kritik der praktischen Vernunft. Str. 172 in 173 in op. v Kirch. izdaji.

O popravkih po tiskovnem zakonu.

(Dalje.)

4. Glede mesta, na katerem se ima ponatisniti popravek, niso prejšnji avstrijski tiskovni zakoni ničesar določevali. Skušnja je pa učila, da je takšna določba nujno potrebna.

Hoteč odpomoči temu nedostatku, določuje obstoječi tiskovni zakon, da se mora vsprejeti popravek „glede mesta uvrstitve“, kakor tudi glede tiska (črk) na popolnoma tisti način, kakor je bil natisnen članek, ki se ima popraviti.

Navedeno zakonovo besedilo ni povsem jasno. Judikativ o njem nimamo, in tudi komentatorji tisk. zakona molče skoro o tem vprašanji.¹⁾ A niti viri k obstoječemu tisk. zakonu nam ga ne pojasnijo popolnoma, vendar je pa iz njih razvidno, da se je pri sklepanji obstoječega tiskovnega zakona pripisovala prednosti mesta neka posebna važnost.

Vladna predloga k obstoječemu tisk. zakonu je namreč zahtevala v §-u 15., da se mora vsak uradni popravek vsprejeti na prvem mestu lista. Poslanska zbornica se je pa temu protivila in vsled tega uživajo uradni popravki glede mesta uvrstitve jednako pravico s popravki zasebnih udeležencev.

Vsekakor sledi iz navedenega zakonovega določila nedvomno, da se mora ponatisniti popravek v onej rubriki, kjer je bil natisnen spis, ki se popravlja.

Dvomiti bi se dalo le — izvzemši uvodnega članka — na katerem mestu (prostoru) perijodične tiskovine sploh oziroma na katerem mestu rubrike se mora vsprejeti popravek?

Najstrožja interpretacija navedenega zakonovega besedila je, da bi se moral vsprejeti popravek na ravno tistem mestu lista, kjer je bil natisnen spis, ki se popravlja. — V praksi se interpretuje zakon čestokrat v navedenem zmislu. To pa le zaradi tega, ker se prezira velevažno in od zakonodavca gotovo ne brez premisleka pridejano besedico „*uvrstitev*“. Ako bi bila navedena interpretacija prava, potem bi smelo trditi, da je napominani pridevek popolnoma nepotreben.

Z besedico „*uvrstitev*“ hotel je zakonodavec namreč zaprečiti, da bi se zakon v onem strogem, za uredništvo prenadležnem, smislu razumel, in je ž njo ob jednem podelil uredniku

¹⁾ Frühwald: Praktisches Handbuch für die strafgerichtliche Wirksamkeit der k. k. Bez. Gerichte in Uebertretungsfällen, Wien, 1874, pravi o tem vprašanji le doslovno: „Die Art, in welcher die Berichtigung aufzunehmen ist, ist im Gesetze genau und deutlich bestimmt.“ — Liszt: Lehrbuch des österr. Pressrechtes, Leipzig. 1878, str. 180: „Dem vernünftigen Ermessen muss es überlassen bleiben hier die richtige Grenze zwischen einer Umgehung des Gesetzes einerseits, einer übermässigen Belästigung der Presse anderseits, im einzelnen Falle zu finden.“ — Zadnjič urinila se je neljuba pomota, da se je letnica Lisztove knjige napačno (1863 mesto 1878) navedla, kar se naj blagovoli popraviti.

perijodične tiskovine, zanašajoč se, da ne bode zlorabil njegove dobrohotnosti, neko, seveda po navedenih načelih tisk. zakona omejeno prostost. — Vsled te prostosti sme urednik perijodične tiskovine poslani mu popravek glede na spis, ki se popravlja toliko bolj za de j natisniti (uvrstiti), kolikor to zahteva slučajna dolžina pred njim tiskanih spisov. — Jeli urednik se odzval zakonovemu določilu, oziroma je-li določno prekoračil po zakonu mu dano prostost, razsodil bode popravljalatelj, oziroma sodnik glede na navadne razmere dotičnega lista in druge konkretne okoliščine prav lahko. — Prvo navedena interpretacija velja torej le za uvodni članek.

Kar se pa uvrstitve popravka v rubriki tiče, se ne moremo nikakor zlagati z Lisztovim mnenjem,²⁾ ki prepušča v v tem obziru uredniku, da sme kar samovoljno postopati. To mnenje kljubuje ne le besedilu, nego tudi vsem navedenim neovrgljivim in od Liszta pripoznanim načelom tiskovnega zakona. Ako bi bila Lisztova trditev umestna, potem bi zakon sam dal uredniku najpripravnije orožje v roko, da bi vsak čas lahko uničil njegov namen. Kaj tacega se pa o zakonodavcu, ki izrecno zahteva, da se ima natisniti popravek na popolnoma tisti način, kakor je bil natisnen članek, ki se popravlja, nikakor ne more misliti.

Glede mesta uvrstitve popravka v rubriki sami t. j. glede vprašanja se li ima ponatisniti popravek na prvem ali drugem mestu i. t. d. v dotični rubriki se torej ne sme jednako pravnost med popravkom in spisom, ki se popravlja, nikakor krčiti. Kar se pa tiče prostora uvrstitve popravka v posameznih rubrikah glede na list sploh, velja to, kar smo rekli že preje v tem oziru.

Tiskovni zakon hotel je torej s svojim določilom ravno to zaprečiti, kar smatra Liszt dovoljeno. Vsaj je bila tudi ravno

²⁾ Liszt, 1878, str. 180: „So wird es wohl nothwendig sein, dass die Berichtigung in derselben Rubrik abgedruckt wird, in welcher die erste Mittheilung gebracht wurde, ohne dass es erforderlich wäre, der Berichtigung auch in Bezug auf die Reihenfolge der Notizen innerhalb dieser Rubrik dieselbe Stellung einzuräumen, welche die zu berichtigende Mittheilung inne hatte.“

tendenca urednikov, da so potiskali popravke kolikor mogoče na konec lista, povod, da se je vsprejela navedena določba v obstoječi tisk. zakon. Iz navedene tendence urednikov, mora se pa a contrario sklepati, da jim ni vse jedno, morajo li ponatisniti popravek na prvem in drugem mestu v dotični rubriki. Tudi se ni še nikoli prigodilo, da bi bil urednik ponatisnil popravek na prvem mestu, akoravno je bil dotični spis na drugem mestu. Razvidno je torej, da uživa prednost mesta pri občinstvu veliko važnost. Iz vsega tega pa sledi neovrgljivo, da se ne sme besed zakonodavca, ki je zajamčil v obstoječem zakonu tudi glede mesta uvrstitve popravka popravljatelju jednake pravice z napadovalcem, tako razumeti, kakor bi bil dal urednikom na prosto, kako naj uvrščajo popravke v posameznih rubrikah.

Taka interpretacija zakona je torej sama ob sebi tembolj neutemeljena, ker se lahko ponatisne popravek na prvem ali drugem mestu i. t. d. dotične rubrike, brez kakoršnekoli tiskovne nadležnosti ali zapreke.

O prilogi lista, ki se izdaja ob jednom z listom, velja ravno to, kar smo povedali o glavnem listu samem, kajti po smislu š-a 8. odst. 3. tisk. zak. smatrati je prilogo kot k listu spadajoči del listov.

Protizakonito bi bilo torej, ako bi tožil popravljatelj odgovornega urednika samo zaradi tega, ker je ponatisnil poslani mu popravek, ki popravlja kak spis iz lista, na prilogi. Če ni drugih vzrokov moral bi se odgovorni urednik v takem slučaju oprostiti.¹⁾

5. Gledé jezika, v kojem naj se popravlja, molči zakon. Iz vsestranske povprečnosti med spisom ki se opravlja, in med popravkom, mora se pa izvajati, da se ima popravljati v jeziku popravljanega spisa in sicer ne velja to načelo samo za popravljatelja, nego tudi za odgovornega urednika.²⁾ Vendar se je, posebno zadevajoč liste, ki se ne tiskajo v jezikih, ki

¹⁾ O prilogi nemamo nikakih judikatov, tudi komentatorji molče popolnoma o tem vprašanji. Vendar je isto, da si se v pravniških krogih večkrat dvomi o tem, glede na navedeno zakonovo določilo popolnoma jasno.

²⁾ Liszt, 1878, str. 181.

so v deželi v navadi, razsodilo tudi uže v nasprotnem smislu. Tako je razsodilo deželno kot vzklicno sodišče na Dunaji,¹⁾ da se je odgovorni urednik necega francoskega Dunajskega perijodičnega lista branil neosnovano, ker ni hotel vsprejeti popravek pisan v nemškem jeziku. Sodišče je to razsodbo s tem utemeljilo, da se mora ravno zato, ker zakon o jeziku molči, iz njega izvajati, da je popravljalcu slobodno, popravljati v jezikih, ki so v deželi v navadi ali pa v jeziku, v kojem se list tiska, kajti nikakor se od njega ne more zahtevati, da bi bil večš vseh tujih jezikov.

Ako se tiska list v dveh jezikih je popravljalcu slobodno v katerem jeziku hoče popravljati.²⁾ Sicer velja pa tudi tukaj pravilo „in dubio mitius, in dubio pro reo“ in se mora zakon ravno, ker molči, v dvomu tolmačiti le obtožencu v prid.³⁾

6. Popravki morajo se vsprejeti brezplačno in sicer uradni popravki brez ozira na njih dolžino, popravki zasebnih oseb pa tedaj brezplačno, če njih obseg ne presega dvojne mere članka, zoper katerega merijo.“ Ako pa popravek zasebne osebe presega dvojno mero, ne sme ga odgovorni urednik zaradi tega zavriniti, marveč ga to le upraviči, da sme zahtevati „za preseg poplačilo navadnih tiskovnih stroškov.“

Pri dvojno mero zadevnega spisa presegajočih popravkih se čestokrat ugovarja, da se je odgovorni urednik upravičeno branil ponatisniti popravek, ker ni plačal popravljalec tiskovnih stroškov.

Na to je odgovoriti, da § 19. tisk. zak. le določuje, da se morajo troški za preseg dvojne mere plačati, nikakor pa ne določuje, da se isti morajo naprej plačati. Sicer bi pa popravljalec, ki upošlje popravek tudi ne vedel, koliko ima plačati. Da bi pa urednik mu stroške šele moral naznaniti, zato

¹⁾ Razsodba z dne 28. marcija 1890, št. 650; Gr. št. 95.

²⁾ Razsodba najvišjega sodišča z dne 27. aprila 1883, št. 2048, Nowakova zb. št. 542.

³⁾ „Das Berichtigungsrecht ist nämlich offenbar eine dem Redacteur zu Gunsten des Berichtigenden auferlegte Last, weshalb dieselbe nicht ausgedehnt werden kann, was der Fall wäre, wenn man dem Berichtigenden gestatten wollte, sich den ihm genehmen Sprache zu bedienen.“ Razsodba deželnega sodišča v Zadru z dne 27. novembra 1882, zb. šte. 542.

mu ne preostaja dovolj časa in bi se s tem na nezakonit način vsprejetev popravka vsakokrat lahko zavlekla. Ker tiskovni zakon o času, kedaj naj se tiskovni stroški poplačajo, ničesar ne omenja, velja tukaj določilo §-a 1156. obč. drž. zak., po katerem se plača praviloma zaslužek še-le po dovršenem delu. Izvestno pa se ne more braniti odgovorni urednik takrat vsprejeti in ponatisniti poslani mu popravek zaradi plačila tiskovnih stroškov za preseg dvojne mere, ako ga je popravljalec naprosil, naj mu napominane stroške naznani, tega pa ni storil.¹⁾

Liszt je mnenja, da se odgovorni urednik takrat upravičeno brani vsprejeti popravek, ako mu popravljalec noče tiskovnih stroškov za preseg dvojne mere popravka naprej plačati, kadar je takšno plačilo pri dotični tiskarni v navadi.²⁾

Nam se vidi glede na uže navedeno to mnenje le takrat opravičeno, kadar bode isto sploh izpeljivo, ne da bi se kršil zakonov namen n. pr. ako biva popravljalec v istem mestu, v katerem se dotični list tiska, oziroma takrat, ako je popolnoma opravičen sum, da popravljalec ne bode mogel pozneje poravnati dolžnih tiskovnih troškov.

Tudi Frühwald je deloma nam nasprotnega mnenja.³⁾

Pripomniti je še, da popravek zasebne osebe, kojega je uredništvo perijodične tiskovine še-le vsled sodne razsodbe vsprejelo (§ 21. tisk. zak.) s tem še nikakor ne postane uraden popravek v smislu §-a 19. tisk. zak. in torej tudi ne uživa uradnemu popravku zajamčenih pravic.⁴⁾

7. V popravku se ne sme nahajati nič kaznjivega oziroma razžaljivega.⁵⁾ Odgovorni urednik ni le upravičen, da preišče ali

¹⁾ Plenarska razsodba z dne 10. januarja 1893, šte. 21 in ona z dne 17. aprila 1890, šte. 1631 in fine priobčene v prilogi ukaznega lista pravosodnega ministerstva šte. 870 in 557.

²⁾ Liszt 182.

³⁾ Frühwald, 1874, str. 268: „Ebenso wird die Weigerung keine grundlose sein, wenn der eingesendete Aufsatz grösser ist, als die Verpflichtung der unentgeltlichen Aufnahme geht, die Einrückungsgebühr für das Uebermass aber weder gezahlt noch sonst deren Zahlung gesichert ist.“

⁴⁾ Liszt str. 181.

⁵⁾ Razsodba vzklic. sodišča z dné 11. februvarija 1888, šte. 203. Gr. šte. 100 in z dne 30. marcija 1889, šte. 543, Gr. šte. 92.

je vsebina popravka dopustna ali ne, kajti on je za njo odgovoren, marveč je njegova dolžnost, da to stori ravno tako, kakor gledé druge vsebine lista sploh. Ta dolžnost pa ga veže, da zavrne ne le popravke, kojih vsebina je kaznjiva po kazenskem zakonu, nego tudi po drugih zakonih. Torej se bode tudi popolnoma upravičeno branil ponatisniti takšen popravek, v kojem se nahaja kaj razžaljivega gledé njegove lastne osebe.¹⁾

S tem, da se popravek vsprejme, nikakor ne ugasne kazenskopravna odgovornost urednika zaradi popravljenega spisa.²⁾

8. Ni ravno treba, da se dpošlje oziroma uroči popravek odgovornemu uredniku, dovolj je marveč, ako se napravi naslov na „uredništvo“ oziroma uroči sploh kakemu uradniku uredništva. Vendar pa je vedno le odgovorni urednik odgovoren, če se popravek ni vsprejel! Nikakor torej ne zadostuje če se pošlje popravek le na lastnika ali izdajatelja perijodične tiskovine, kajti ti bi se osnovano branili popravke vsprejeti.³⁾ Ni dvomiti, da je navedeno zakonovo določilo za odgovornega urednika jako oestro. A de lege lata isto vendar obstoji. De lege ferenda bi bilo pa bolj umestno, ako bi bilo kakor svetuje Lienbacher,⁴⁾ le oni od uredništva odgovoren, kojemu se je popravek uročil in koji se je protivil ga vsprejeti.⁵⁾ Frühwald je mnenja, da velja to tudi uže po obstoječem zakonu.⁶⁾

(Dalje prihodnjič.)

¹⁾ § 1339 obč. drž. zak.; min. naredba z dne 30. septembra 1857, šte. 198, drž. zak.

²⁾ Liszt, str. 183.

³⁾ Razzsodba vzklic. sodišča na Dunaji z dne 31. decembra 1887, šte. 2114 in z dne 1. maja 1891, šte. 732, Gr. šte. 98 in 101; Liszt, str. 182.

⁴⁾ Lienbacher, str. 127.

⁵⁾ Liszt str. 182.

⁶⁾ Frühwald, str. 278: „Nachdem gemäss § 21 für die verweigerte Aufnahme einer Berichtigung der Redacteur zu haften hat, so muss auch das Begehren um Aufnahme der Berichtigung an den verantwortlichen Redacteur gestellt, und es kann nur von ihm die Ausstellung der im letzten Absatze des § 19 erwähnten Bescheinigung verlangt werden.“

